

STANISŁAW MOSKAL

(1935-2019)

Z głębokim smutkiem i żalem społeczność Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja, zwłaszcza Wydziału Rolniczo-Ekonomicznego, przyjęła wiadomość, że odszedł od nas zasłużony, lubiany przez współpracowników i studentów **prof. dr hab. Stanisław Moskal**. 8 maja 2019 roku Rzeczpospolita Polska straciła znakomitego znawcę socjologii wsi. W środowisku naukowym był znany też jako Śledź Otrembus Podgrobelski, autor *Wstępu do imagineskopii*, dzieła, do którego odwołują się liczne osoby w swojej twórczości, zarówno artyści, jak i naukowcy.

Stanisław Józef Moskal urodził się w Krakowie 4 marca 1935 roku. Był synem Stanisława (1903-1984), który był inżynierem i dyrektorem technicznym fabryki chemicznej produkującej mydło i tłuszcze roślinne w Trzebini. Mama śp. profesora Stanisława Moskala, Jadwiga z domu Jordan (1908-1964) była nauczycielką i pochodziła z historycznej rodziny dawnych żupników salin wielickich, której członkowie odznaczyli się w powstaniu listopadowym i powstaniu węgierskim.

Maturę uzyskał w 1952 roku w jednej z najstarszych (1586) polskich szkół – I Liceum Ogólnokształcącym im. Bartłomieja Nowodworskiego w Krakowie, którego absolwentami byli wcześniej jego dziadek i wuj. Ukończył studia zootechniki (1957) w Wyższej Szkole Rolniczej w Krakowie, a następnie studia socjologii (1965) na Uniwersytecie Jagiellońskim. Od 1960 r. pracował w Wyższej Szkole Rolniczej w Krakowie jako asystent naukowo-techniczny. Jako starszy asystent pracował

od 1965 roku w Katedrze Ekonomiki i Organizacji Rolnictwa (od 1970 r. Instytut Nauk Społeczno-Politycznych). W 1966 roku ówczesny magister został przeniesiony do Katedry Polityki Agrarnej. 1 lipca 1970 roku na podstawie rozprawy *Praca pozarolnicza jako czynnik zmian w gospodarstwie i rodzinie chłopskiej Podhala* uzyskał stopień doktora nauk rolniczych i został zatrudniony jako adiunkt. Pracował tam także w 1972 r. po przekształceniu Wyższej Szkoły Rolniczej w Akademię Rolniczą. Tytuł doktora habilitowanego nauk rolniczych w zakresie ekonomiki rolnictwa Stanisław Moskał otrzymał 3 czerwca 1978 roku na podstawie oceny ogólnego dorobku naukowego i przedłożonej rozprawy habilitacyjnej pod tytułem *Ludność dwuzawodowa w procesie społeczno-gospodarczych przeobrażeń wsi*. Tytuł naukowy profesora nauk rolniczych śp. prof. Stanisław Moskał uzyskał 2 czerwca 2000 roku.

Był kierownikiem Zakładu, a od 2000 roku Katedry Socjologii i Rozwoju Wsi. Był członkiem kilku komisji: Komisji ds. kierunku Zarządzanie i Marketing Akademii Rolniczej, Wydziałowej Komisji Konkursowej dla stopni naukowych profesora i doktora habilitowanego. Posiadał członkostwo naukowych towarzystw takich jak: Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu. Uczestniczył w pracach Rady Programowej i Zespołu Redakcyjnego Rocznika Krakowskie Studia Małopolskie. Miał swój udział w pracach Rady Programowej kwartalnika IRWiR-PAN „Wieś i Rolnictwo”.

W ciągu pracy na Akademii Rolniczej prowadził wykłady i seminaria z socjologii wsi oraz problemów społecznych wchodzących w zakres przedmiotu „zagadnienia społeczno-pedagogiczne” na Wydziale Rolniczym, Ogrodniczym, Zootechnicznym i Geodezji, wykazując umiejętności jasnego i interesującego przekazywania wiedzy. Przez wiele lat uczestniczył w organizowaniu i prowadzeniu pod auspicjami Zarządu Wojewódzkiego Związku Młodzieży Wiejskiej w Krakowie, studenckich, wakacyjnych obozów naukowych poświęconych społecznej i ekonomicznej problematyce wsi.

Wykładał socjologię wsi i elementy demografii na studiach podyplomowych z zakresu organizacji i doradztwa rolniczego, które były prowadzone przez Wyższą Szkołę Rolniczą. Przez wiele lat prowadził zajęcia z socjologii wsi na Wieczornym Uniwersytecie Marksizmu-Lenizmu.

Czynnie uczestniczył w popularyzatorskiej działalności Instytutu, prowadząc wykłady i seminaria na kursach organizowanych dla pracowników rolnictwa, jak również na Studium Socjologiczno-Pedagogicznym Centrali Spółdzielni Ogrodniczych w Krakowie, Studium Ekonomiczno-Spółdzielczym Spółdzielczości Mleczarskiej, a także kursach doskonalenia służby rolnej organizowanych przez Wojewódzki Ośrodek Szkolenia Rolniczego.

Swoje zainteresowania naukowe rozwijał w kierunku wiązania problematyki społecznej i ekonomicznej wsi oraz rolnictwa. Specjalizował się szczególnie w problemach rolniczej ludności dwuzawodowej.

Jako pracownik naukowy odznaczał się dokładnością i dociekliwością, a zarazem dużą inicjatywą w rozwiązywaniu problemów badawczych, jak również umiejętnością organizowania pracy. Wykazywał duże zainteresowanie społeczne i ideowe. W czerwcu 1972 roku brał udział, jako członek siedmioosobowego zespołu ekspertów, powołanego przez Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN, w opra-

cowaniu raportu na temat rolniczej ludności dwuzawodowej w Polsce. Wchodził w skład podkomisji ds. dochodów z rolnictwa i polityki socjalnej w stosunku do wsi. W roku 1971 brał udział w badaniach na temat pracy partii politycznej w środowisku wiejskim. Współpracował naukowo z Instytutem Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN w Warszawie.

W październiku 1978 roku, w czasie gdy był pracownikiem Instytutu Nauk Społeczno-Politycznych, pełnił funkcję konsultanta Instytutu Zootechniki w Krakowie w zakresie badań nad efektywnością badań naukowych i czynnikami stabilizacji załóg w Zootechnicznych Zakładach Doświadczalnych. Współpraca z Instytutem Zootechniki pozwalała mu na rozszerzenie możliwości badawczych i wzbogacenie już posiadanych wówczas doświadczeń. Funkcja konsultanta była zgodna z kierunkiem specjalizacji Stanisława Moskala. Pozwalała mu na doskonalenie warsztatu naukowego, stanowiąc jednocześnie jedną z form współpracy Instytutu Nauk Społeczno-Politycznych Akademii Rolniczej w Krakowie, z innymi ośrodkami naukowymi oraz praktyką.

W okresie od 15 października 1976 do 7 września 1986 roku śp. prof. Stanisław Moskal był skierowany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego do dyspozycji Polservice. Po uzyskaniu bezpłatnego urlopu z rodzimej uczelni wyjechał do Algierii, gdzie na stanowisku profesora podjął pracę w Institut National Agronomique.

Wyniki wykonywanych osobiście lub kierowanych przez prof. Stanisława Moskala badań ogłaszane były jako komunikaty na konferencjach naukowych lub jako publikacje wewnętrzne Institut National Agronomique. Spośród kilku prac profesora na szczególną uwagę zasługują opracowania tematów dotąd w Algierii nie podejmowanych. Jednym z nich jest sporządzenie bilansu paszowego Algierii (tj. zestawienie produkcji pasz i potrzeb) z uwzględnieniem różnic regionalnych i międzysektorowych. Opracowanie, o łącznej objętości ok. 120 stron, obejmowało dwie odrębne części – bilans energetyczny i bilans azotu.

W czasie pobytu w Algierii Profesor opracował skrypty z przedmiotów, które wykladał dla studentów IV roku studiów o objętości 150 stron i 50 stron oraz standardowy wzorzec kwestionariusza służącego do analizy ekonomicznej gospodarstw uspołecznionych.

Po powrocie z Algierii śp. prof. Stanisław Moskal od 10 września 1986 roku podjął pracę w Katedrze Ekonomiki i Organizacji Rolnictwa. W 1986 roku w listopadzie podjął się pełnienia funkcji konsultanta w Centralnym Ośrodku Oświaty i Postępu w Rolnictwie, oddział w Krakowie, ul. Meiselsa 1.

W latach 1997-1998 był członkiem zespołu do spraw opracowania Małopolskiego Programu Rozwoju Wsi i Rolnictwa przy Małopolskiej Radzie Regionalnej. Wraz ze swoim przyjacielem z pracy śp. dr. hab. Andrzejem Kotalą, prof. UR, opracowywali lokalne strategie rozwoju obszarów wiejskich dla gmin: Gręboszów, Bolesław, Mędrzechów oraz Olesno.

Mając wiele zadań związanych ze współpracą z praktyką, Profesor prowadził równoległą działalność dydaktyczną. W 1999 roku opracował program nauczania z przedmiotu Podstawy socjologii dla kierunku Biotechnologia. Dla specjalności Agroekonomia studia zaoczne prowadził zajęcia z przedmiotu Problemy socjologii i rozwoju wsi oraz dla kierunku Zarządzanie i Marketing – Socjologia wsi i rolnictwa.

Na przełomie maja i czerwca 1999 roku był opiekunem merytorycznym stażu naukowego francuskiej doktorantki Magali Reinert z Universite Paris, która wykonywała pracę doktorską na temat *La paysannerie des Carpates polonaises face a l'Europe*.

1 sierpnia 2004 roku śp. prof. dr hab. Stanisław Moskał otrzymał od Ministra Edukacji Narodowej i Sportu Mirosława Sawickiego nominację na stanowisko profesora zwyczajnego. W roku 2005 Profesor osiągnął wiek emerytalny. W tym samym roku otrzymał nagrodę indywidualną Rektora Akademii Rolniczej im. Hugona Kołłątaja w Krakowie za wybitne osiągnięcia. Za osiągnięcia w pracy naukowo-badawczej i dydaktyczno-wychowawczej otrzymał Złoty Krzyż Zasługi oraz dwie nagrody Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Nie oznaczało to jednak końca jego aktywności. W 2012 roku napisał autobiograficzną książkę *Niegdyśjsze śniegi, niegdysiejsze mgły*, którą zadedykował swoim wnukom. Powstała ona w Wierzbanowej, ukochanym, drewnianym domu, koło którego można było spotkać Profesora pracującego przy formowaniu małych zbiorników retencyjnych i innych budowli – niezwykle to były ręce, gdyż zdolne do pióra i do szpadla. Był to niezwykle, pracowity człowiek, który pomagał młodym adeptom nauki znaleźć własny „imaginoskop” i formułować prace doktorskie. Dzięki wsparciu Profesora wielu pracowników naukowych osiągnęło stopnie, tytuły i awanse zawodowe.

Dorobek naukowy Profesora obejmuje ponad 220 pozycji o charakterze interdyscyplinarnym. Ich tematyka dotyczy socjologii wsi i ekonomiki rolnictwa. Dotyczyły one:

- przekształcania rolnictwa w procesie rozwoju gospodarczego,
- przemian struktury społeczno-ekonomicznej ludności,
- funkcjonowanie gospodarstw chłopskich,
- zasoby pracy na wsi,
- kulturowe i cywilizacyjne aspekty rozwoju wsi, w tym świadomość ekologiczna jej mieszkańców.

Jedną ze znakomitych umiejętności śp. Profesora było wygłaszanie referatów i wykładów, mówił z lekkością i płynnością. Słuchacze nie mogli od jego opowieści się oderwać, ani przy nich nudzić. Stąd często był zapraszany do wygłaszania wykładów na różnych konferencjach czy sympozjach.

Pogrzeb śp. prof. dr hab. Stanisława Moskala odbył się 16 maja 2019 roku na Cmentarzu Rakowickim. Pożegnało go liczne grono rodziny, przyjaciół, kolegów i współpracowników przy asyście przedstawicieli Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie. Na tym Uniwersytecie, w pokoju 139 przy ul. Mickiewicza 21 czasem można jeszcze poczuć dym z fajki, którą uwielbiał Profesor. Szkoda, że ten zapach czuć tam coraz słabiej.

Dr Jacek Puchała
dr Agnieszka Piotrowska-Puchała